

Boganmeldelser

A.B. Atkinson og G.V. Mogensen, red.: *Welfare and Work Incentives, A North European Perspective*, Oxford: Clarendon Press, 1993. 324 s.

Så har den gjort det igen. Rockwool Fonden. Føjet endnu en mere end læseværdig bog til en lang forudgående række.

Over perioden 1993 til 1995 vil den i 1987 af Rockwool Fonden oprettede, uafhængige forskningsenhed knyttet til Danmarks Statistik gennemføre et empirisk projekt til belysning af sammenhængen mellem velfærd og incitamenter. Som et smukt brusende prælude til dette empiriske arbejde udgav man i 1993 under redaktion af A.B. Atkinson og Gunnar Vi-by Mogensen dette oversigtsarbejde af komparativ karakter.

Vi ved alle, at velfærdsstaten er sat under debat. Et centralt spørgsmål i diskussionen om velfærdsstatens funktion og overlevelsesmuligheder er den påvirkning, de sociale ydelser og deres finansiering udøver på de enkelte individers økonomiske adfærd og dermed på det økonomiske forløb. Herom gør mange meninger sig gældende. Nogle mere begrundede end andre.

Med det sigte at medvirke til en oprydning i meningsmageriet søger bidragsyderne til denne bog at sammenfatte, hvad økonomer i realiteten ved om samspillet mellem sociale ydelser, skatter og arbejdsudbud.

Bogen bygger på eksisterende analyser fra Sverige, der præsenteres af Gustafsson og Klevmarck, fra England, behandlet af Blundell og Atkinson, fra Tyskland, gennemgået af Zimmermann, og fra Danmark fremstillet af arbejdsmarkedsforskeren Peder J. Pedersen. Udover disse »landeberetninger« har Atkinson et glimrende kapitel, hvor han søger at præsentere elementer af den økonomiske teori om arbejdsudbud, der peger ud over den banale tekstbogsfremstilling, ligesom han på udmærket vis søger at sammenfatte, hvad man så kan lære af de mange sporadiske analyser baseret på forskelligt datamateriale, forskellige

analytisk-metodiske tilgange og gennemført under forskellige institutionelle rammevilkår.

Ikke mindst det sidste er væsentligt, fordi man givetvis skal være sig for umiddelbart at overføre erfaringer fra én institutionel kontekst til en anden. Der er samtidig god grund til at anprise det tillob til en komparativ metodologi, arbejdet bygger på. Den er, som Atkinson med rette fremhæver i sin indledning, langt mere sjældent anvendt blandt økonomer, end tilfældet er i andre samfundsvidenskaber. Selvsagt er metoden ikke uden problemer, og man skal da ej heller overvurdere det komparative approach, fordi arbejdet bygger på en parallel gengivelse af en lang række case-studier. Man kan til sammenligning pege på det stort anlagte COMAC-HSR studium vedrørende equity i finansiering og levering af sundhedsydelser, hvor nationale forskerteams under anvendelse af en fælles metodologi og i bestræbelse på – så langt som muligt – at tilvejebringe komparable data. Det er et fornemt eksempel på et genuint komparativt projekt over ti lande.

Redaktørerne er sig begrænsningerne på case-metoden fuldt bevidst, men understreger med rette, at i den udstrækning enkeltstående studier afdækker et konsistent billede, kan der drages visse konklusioner. Man kan, som det udtrykkes af Atkinson, lære af »the children's fable about the five blind men who examined an elephant. The important lesson in that story is not the fact that each blind man came away with a partial and »incorrect« piece of evidence. The lesson is rather that an intelligent maharajah who studied the findings of these five men could probably piece together a good judgemental picture of an elephant.«

Man kunne dog, afhængigheden af spredte enkeltanalyser til trods, have ønsket sig, at redaktørerne af bogen havde været en smule mere hårdhændede, så de enkelte »landeberetninger« var blevet bragt på en mere homogen form med hensyn til institutionel beskrivelse. Meget kan man konstruere selv, men det havde været læservenligt, om redaktionen havde udstukket mere bindende retningslinjer, hvilket

Boganmeldelser

A.B. Atkinson og G.V. Mogensen, red.: *Welfare and Work Incentives, A North European Perspective*, Oxford: Clarendon Press, 1993. 324 s.

Så har den gjort det igen. Rockwool Fonden. Føjet endnu en mere end læseværdig bog til en lang forudgående række.

Over perioden 1993 til 1995 vil den i 1987 af Rockwool Fonden oprettede, uafhængige forskningsenhed knyttet til Danmarks Statistik gennemføre et empirisk projekt til belysning af sammenhængen mellem velfærd og incitamenter. Som et smukt brusende prælude til dette empiriske arbejde udgav man i 1993 under redaktion af A.B. Atkinson og Gunnar Vi-by Mogensen dette oversigtsarbejde af komparativ karakter.

Vi ved alle, at velfærdsstaten er sat under debat. Et centralt spørgsmål i diskussionen om velfærdsstatens funktion og overlevelsesmuligheder er den påvirkning, de sociale ydelser og deres finansiering udøver på de enkelte individers økonomiske adfærd og dermed på det økonomiske forløb. Herom gør mange meninger sig gældende. Nogle mere begrundede end andre.

Med det sigte at medvirke til en oprydning i meningsmageriet søger bidragsyderne til denne bog at sammenfatte, hvad økonomer i realiteten ved om samspillet mellem sociale ydelser, skatter og arbejdsudbud.

Bogen bygger på eksisterende analyser fra Sverige, der præsenteres af Gustafsson og Klevmarck, fra England, behandlet af Blundell og Atkinson, fra Tyskland, gennemgået af Zimmermann, og fra Danmark fremstillet af arbejdsmarkedsforskeren Peder J. Pedersen. Udover disse »landeberetninger« har Atkinson et glimrende kapitel, hvor han søger at præsentere elementer af den økonomiske teori om arbejdsudbud, der peger ud over den banale tekstbogsfremstilling, ligesom han på udmærket vis søger at sammenfatte, hvad man så kan lære af de mange sporadiske analyser baseret på forskelligt datamateriale, forskellige

analytisk-metodiske tilgange og gennemført under forskellige institutionelle rammevilkår.

Ikke mindst det sidste er væsentligt, fordi man givetvis skal være sig for umiddelbart at overføre erfaringer fra én institutionel kontekst til en anden. Der er samtidig god grund til at anprise det tillob til en komparativ metodologi, arbejdet bygger på. Den er, som Atkinson med rette fremhæver i sin indledning, langt mere sjældent anvendt blandt økonomer, end tilfældet er i andre samfundsvidenskaber. Selvsagt er metoden ikke uden problemer, og man skal da ej heller overvurdere det komparative approach, fordi arbejdet bygger på en parallel gengivelse af en lang række case-studier. Man kan til sammenligning pege på det stort anlagte COMAC-HSR studium vedrørende equity i finansiering og levering af sundhedsydelser, hvor nationale forskerteams under anvendelse af en fælles metodologi og i bestræbelse på – så langt som muligt – at tilvejebringe komparable data. Det er et fornemt eksempel på et genuint komparativt projekt over ti lande.

Redaktørerne er sig begrænsningerne på case-metoden fuldt bevidst, men understreger med rette, at i den udstrækning enkeltstående studier afdækker et konsistent billede, kan der drages visse konklusioner. Man kan, som det udtrykkes af Atkinson, lære af »the children's fable about the five blind men who examined an elephant. The important lesson in that story is not the fact that each blind man came away with a partial and »incorrect« piece of evidence. The lesson is rather that an intelligent maharajah who studied the findings of these five men could probably piece together a good judgemental picture of an elephant.«

Man kunne dog, afhængigheden af spredte enkeltanalyser til trods, have ønsket sig, at redaktørerne af bogen havde været en smule mere hårdhændede, så de enkelte »landeberetninger« var blevet bragt på en mere homogen form med hensyn til institutionel beskrivelse. Meget kan man konstruere selv, men det havde været læservenligt, om redaktionen havde udstukket mere bindende retningslinjer, hvilket

havde ført os en smule tættere på det komparative sigte.

Bogens tankesæt bygger på, at velfærdsstaten i en ikke ringe grad har været en succes i henseende til imødegåelse af fattigdom og social udstødelse, tilvejebringelse af en fair indkomstfordeling, en udjævning af indkomsten over livsforløbet og en tilsikring af en betydelig grad af individuel sikkerhed; men overfor denne velfærdsstatens kreditside står så ubetinget også en række omkostninger: velfærdsstatens debetside. Der foreligger derfor et trade-off mellem benefits og omkostninger. Peder J. Pedersen anfører i den sammenhæng: »The discussion in this chapter has mainly concerned the disincentive effects of the major build-up of taxes and benefits that followed the expansion of the Danish welfare state. It should be emphasized that this build up has also resulted in welfare gains for many people and most probably has resulted also in a more equal distribution of disposable incomes. This, however, does not obviate the need to design taxes and benefits in such a way that negative incentives are kept at a minimum level, conditional on the political choice of the relative size of the public sector.«

Det er en enkelt komponent af debetsiden, der er bogens genstand, nemlig samspillet mellem de sociale ydelser, deres finansiering og det individuelle arbejdsudbud. Yderst velgørende redegør Atkinson for, at de væsentligste faktorer af betydning for arbejdsudbuds-overvejelserne, der i selv har flere dimensioner, er de ikke-økonomiske; men naturligvis må de økonomiske incitamenter stå i fremstillingens centrum, fordi det er dem, som direkte påvirkes af skatte- og tilskudsrateerne.

Forfatterne til de enkelte »landeberetninger« er sig på udmærket vis begrænsningerne på enkeltanalyserne bevidst. F.eks. noterer Gustafsson og Klevmarken, at »Our analysis is thus limited to the incentive effects of taxes and transfers on labour supply, while the broader issue of how these systems, through other channels and through public involvement in general, affect economic performance is not discussed further.«

Det er en fornøjelse at læse de enkelte landeberetninger. På et overskueligt antal sider

får man et glimrende overblik over en omfattende litteratur, idet der omhyggeligt redegøres for de enkelte analysers udsagnskraft. Når man med kyndige folk i hånden ledsages gennem det omfattende materiale, opstår uomgængeligt en vis usikkerhed. Intellektuelt ædrueligt redegøres der for, hvor lidt man egentlig kan sige funderet i den empiriske analyse. For igen at citere Gustafsson og Klevmarken: »Given the current state of the art there is ample room for interpretation of the results obtained and for speculative discussions about the causes of the observed patterns.«

Det kan man vel godt tillade sig at mene er en smule deprimerende. Ikke mindst når Atkinson flere gange fastslår, at »the central issue regarding the welfare state is ... an empirical one. The question is not whether the welfare state affects economic behaviour, but the size of any such effects.«

Det er derfor forståeligt, at Atkinson afslutter bogen med den konstatering, at bogens resultater i en vis forstand er negative »in that we have emphasized the limits to the conclusions, rather than definite findings. As such, our conclusions are in sharp contrast to the widely held popular opinion that the welfare state has seriously damaged economic incentives.« Der kan nu anføres flere grunde til denne konklusion, og det er vel værd at bemærke, at det kun er et enkelt aspekt af et kompliceret problem, bogen omhandler. Man kunne godt savne, at bogens tematik var blevet placeret i en bredere sammenhæng, som den f.eks. fremtræder hos Assar Lindbeck, der end ikke har fundet vej til bogens referencer; men givet at der er så mange tolkningsmuligheder selv i henseende til et emneområde, som økonomer dog mener at have en vis forståelse af, er der en lang vej at gå, før man vil kunne præsentere bare dele af en empirisk evidens i henseende til den bredere kontekst.

Meget passende lyder da også Atkinsons sidste ord: »It may, however, be that the value of economic research lies not so much in leading us to clear policy prescriptions as in teaching about the limits of our knowledge.« En på professionens vegne klædelig ydmyghed, som omvendt indebærer – også denne go-

de bog og dens gode intentioner til trods – at det fremdeles vil være sådan, at »Many people hold strong views about the effect of the welfare state on economic performance. These views are highly influential in policy-making, yet they are all too often based on a superficial analysis of economic behaviour and unsupported by rigorous empirical evidence as to how work incentives have in fact been affected.« Så sandt, så sandt. Men regeres skal der, og regeret bliver der. På antagelser, fornemmelser og fordomme. Og det er måske ikke så galt endda.

Men på trods af »de svage konklusioner« er denne bog mere end læseværdig. Den er en guldgrube af oversigtsmateriale over et omfattende område. Man er i godt selskab med bogens bidragydere. Den må finde vej ind i universiteternes undervisning i både social- og arbejdsmarkedspolitik.

*Jørn Henrik Petersen
Center for Helsetjenesteforskning
og Socialpolitik,
Odense Universitet*

Ole Feldbæk: *Danmarks Økonomiske Historie 1500-1840*. Herning: Systime 1993. 248 s. Kr. 185,-.

Det foreliggende bind er det første i en række på fire med hver sin forfatter, der tilsammen dækker perioden 1500-1990.

Danmarks økonomiske historie er emne for en jævn strøm af monografier og afhandlinger om specielle emner, ligesom den økonomiske historie i stigende grad bliver integreret i de store, samlede fremstillinger af Danmarkshistorien. Men som selvstændigt emne for et oversigtsværk har området ikke været dækket siden Svend Aage Hansen i 1972-73 udsendte *Økonomisk Vækst i Danmark 1720-1970* (3. udg. 1984 når frem til 1983).

Svend Aage Hansens bog var vel i første række tænkt som en lærebog for studerende, men sigtede også mod et bredere publikum, bl.a. ved at undgå teoretiske betragtninger og

økonomiske fagudtryk. Svend Aage Hansen skrev imidlertid på en tid, hvor han kunne regne med, at hans potentielle læsere havde gennemgået det samlede forløb af den politiske historie først i mellemskolen og en gang til i gymnasiet.

Muligheden for at trække på 20 års nye forskningsresultater og en ændret baggrund hos publikum er rigelig grund til at byde et nyt oversigtsværk velkommen. Samtidig er det glædeligt, at det nye værk kan trække på Svend Aage Hansens mange værdifulde oplysninger (ligesom Svend Aage Hansen i sin tid vedstod sin gæld til Erling Olsens Danmarks økonomiske historie siden 1750).

Der er altså et behov for en ny lærebogs-fremstilling til universitetsbrug af emnet. Samtidig dækkes det bredere publikums behov vel efterhånden af indslagene om de økonomiske forhold i de nye, brede fremstillinger af Danmarkshistorien, som har set dagens lys i det sidste par årtier.

I det foreliggende værk lettes tilegnelsen af en overskuelig systematik. Historien opdeles i perioder ud fra økonomiske karakteristika, hvilket fremgår af bindets fem kapitaloverskrifter: Koncentration, Prisrevolution, Stagnation, Højkonjunktur, Krig og fredskrise. Inden for hvert kapitel er stoffet søgt systematiseret i de samme syv afsnit: ejendomsstruktur, brugsstruktur, produktion og afsætning, købstæderne, hovedstaden, staten og det offentlige, økonomi og samfund. Desuden er der til hvert kapitel en indledning, hvor behovet for et overblik over den politiske historie i varierende grad tilgodeses.

Desuden indeholder bindet en kilde- og forskningsoversigt, som giver læseren både et indtryk af baggrunden for en fremstilling som den foreliggende og nogle vink om, hvor man kan tage fat, hvis man ønsker at fordybe sig i specielle emner. I forbindelse med teksten findes mange litteraturhenvisninger, både til kilder og til oversigtsværker, som sammen med forskningsoversigten og en samlet udførlig litteraturliste vil være nyttig for både studenter og forskere. Endelig omfatter et begrænset stikordsregister centrale forhold og begreber, hvorimod man må undvære en tabel- og figurfortegnelse.